

Je smiselno z digitalno tehnologijo seznanjati že otroke v predšolskem obdobju?

Vesna Jarh, dipl. vzgojiteljica, Vrtci občine Žalec

Današnji čas označuje hiter razvoj digitalne tehnologije, ki pomembno vpliva in spreminja vzgojno in izobraževalno prakso tudi v vrtcu. Danes predšolski otroci odraščajo ob prisotnosti digitalnih tehnologij, saj so le-te postale del našega vsakdana. Tako že v prvih letih življenja prihajajo v stik s sodobnimi napravami, bodisi posredno, od daleč z opazovanjem, bodisi neposredno, če jim naprave ponudijo starši ali druge bližnje osebe. Ker so digitalne tehnologije, kot so pametni telefoni, računalniki, tablice ipd., vedno bolj del življenja tudi predšolskih otrok, le-ti ne smejo biti izključeni iz sveta virtualnega učenja zgolj zaradi svoje starosti in stopnje razvoja. Ključno vprašanje pri tem je, kako naj digitalne naprave uporabljajo, da ne bi škodile njihovemu zdravju ter razvoju. V prispevku bomo predstavili prednosti uporabe digitalne tehnologije pri vzgojno-izobraževalnem delu v vrtcu in različne oblike dopustnega vključevanja tehnologije v vrtec, saj današnja tehnološko hitro razvijajoča se družba potrebuje drugačen pristop tudi pri učenju predšolskih otrok.

Tehnologija je etično sicer nevtralna, saj ni ne dobra ne slaba. Pomembno je, kako in kdaj jo uporabljamo.

ameriški antropolog Bryan Pfaffenberger

Glukova v spremni besedi knjige Judi Gold *Vzgoja v digitalni dobi* pravi, da bi morali usmeriti pogled v vzgojo v povezavi z digitalno tehnologijo. Meni, da se tej temi prepogosto, morda zaradi slabe vesti, najraje izognemo, ker naši otroci preveč časa preživijo v virtualnem svetu.

Gold (2015) v isti knjigi zapiše, da si morajo starši in vzgojitelji sami odgovoriti na vprašanje, kdaj in koliko otroka izpostaviti zaslonom. Meni, da je potrebno otroka opazovati – kako ga uporaba naprav z zasloni zaznamuje oziroma vpliva na njegovo vedenje.

Dr. Tina Bregant je na izobraževalnem seminarju *Na internetu že v vrtcu*, ki je potekal 11. februarja 2020 na Fakulteti za družbene vede, povedala, da danes odraščajo prve generacije otrok, ki jih imenujemo kar »digitalni domorodci«, saj tehnologijo uporabljajo od malega, intuitivno in brez težav. Poudarila je, da že majhni otroci prosti čas preživljajo pred ekrani in da so risanke, video igre in ogledovanje različnih posnetkov na omreženih napravah dokumentirano postale ena najbolj priljubljenih pristočasnih dejavnosti. Poudarila je tudi, da je digitalizacija danes dejstvo in uporabna pri delu in učenju, vendar pa jo moramo razumeti in pravilno uporabiti. Potrebno je boljše poznavanje področja digitalnih medijev in osveščenost o uporabi sodobne tehnologije, saj le tako lahko opolnomočimo in spodbudimo k bolj zdravemu in aktivne-

mu življenjskemu slogu, ki vsaj v ranem obdobju otrok ne izpostavlja digitalnim medijem. Otroci za svoj razvoj namreč potrebujejo analogne izkušnje. Avtorica izpostavi, da so danes že dostopni prvi rezultati sledenja razvoja možganov pri otrocih, ki so izpostavljeni ekranom bolj, kot je priporočljivo (predšolski otroci naj pred ekrani ne bi preživeli več kot pol ure na dan).

Čeprav odrasli otrokom omejujejo, koliko časa dnevno lahko na napravah gledajo risanke in igrajo igrice, s svojim zgledom učijo drugače. Starši v mobilnih napravah velikokrat vidijo rešitev, da zamotijo tako svojega otroka kot sebe. Ugotovitve raziskav potrjujejo, da otroci pri sprejemanju in uporabi digitalnih medijev nimajo težav, celo nasprotno, starši se radi pohvalijo, da že eno leto stari otroci posegajo po pametnih telefonih in drsajo s svojimi malimi prstki po zaslonu.

Na istem seminarju je dr. Andrej Kovačič izpostavil, da je glede na dejstvo, da je v sodobnem svetu povprečen otrok do 18. leta izpostavljen medijem v povprečju tudi do 8 ur dnevno, še kako pomembno govoriti o tem, kako omiliti vplive takšne izpostavljenosti.

Digitalna tehnologija v vrtcu

V tok modernega digitalnega sveta smo vpeti tudi vzgojitelji. Z razvojem visokih tehnologij se je pojavil virtualen svet, v katerem se je treba znajti. Tudi predšolski otroci se morajo znajti v virtualnem svetu. Za uspešno vključevanje v virtualni svet otroci potrebujejo kompetentne strokovne delavce, ki so otrokom vzor, jih vodijo, poučujejo, spodbujajo, varujejo ter jim postavljajo primerne zahteve in pravila. Za uspešno življenje v informacijski družbi

morajo otroci razvijati svoje kompetence v skladu s potrebami prihodnosti. Pri ponujanju digitalizacije se moramo vzgojitelji zavedati, da je potrebno znanje o uporabi tehnologije, o razvojnih značilnosti otrok in o povezovanju obojega v ustrezen in strokovno utemeljen način dela, ki mora biti v prvi vrsti prilagojen za posamezne potrebe otrok. Vpeljava digitalne tehnologije v vrtec mora temeljiti predvsem na dveh nalogah, in sicer, da vzgojitelj z njo omogoča posodabljanje izobraževanja skladno s tehnološkim napredkom in da izboljšuje proces poučevanja in učenja z interaktivno poučno tehniko.

Usar in Jerše (2016) v *Smernicah za uporabo digitalne tehnologije v vrtcu* opredelita strokovne podlage in priporočila za vključevanje digitalne tehnologije v vzgojno-izobraževalno delo v vrtcu. *Smernice za uporabo digitalne tehnologije v vrtcu* usmerjajo strokovne delavce, na kaj naj bodo pozorni ob vse večji rabi digitalne tehnologije v vrtcu. Menita, da otroci kažejo velik interes za digitalna sredstva in njihovo uporabo, brez strahu jih preizkušajo in z njimi radi ustvarjajo. Njuno trditev, da »s smiselnim vključevanjem digitalne tehnologije v izvedbeni kurikulum vrtca strokovni delavci upoštevajo svet, v katerem živimo, in otroku omogočajo, da postopoma pridobiva zmožnosti digitalne pismenosti« (Usar in Jerše 2016, 12), potrdi tudi Kalaš (2010), ki pravi, da vključevanje tehnologije pri pedagoškem delu v vrtcu sledi porajajoči se digitalni pismenosti otroka. Stritar in Usar (2012) pa dodajata, da vključevanje digitalne tehnologije v vrtce pomeni dopolnitev in obogatitev življenja, spodbuja učenje in zagotavlja boljšo kakovost, omogoča aktualnost, nazornost, strokovnost, pestrost, dostop do informacij, vključenost čutil, spodbuja interakcije med otrokom in odraslim in lahko tudi zadovoljuje potrebe po zabavi in sprostitvi.

Kako trenutno uporabljamo digitalno tehnologijo v vrtcu?

V času koronavirusa smo tudi v vrtcu spoznali, da lahko delujemo s pomočjo sodobne digitalne tehnologije, ki jo že nekaj časa postopno vnašamo v svoje delo. Spoznali smo številne prednosti digitalizacije. Ves svet je deloval virtualno. Postavili so se novi temelji digitalnega tehnološkega razvoja. Danes je skoraj vsem jasno, da poti nazaj ni in da je digitalizacija nujna. Pomembno je, da se strokovne delavke v vrtcu posvetimo razvoju digitalnih kompetenc in da digitalno tehnologijo pri delu z otroki uporabimo takrat, ko je to smiselno in učinkovito.

Mag. Alenka Žerovnik, ki se ukvarja s področjem računalništva v izobraževanju, meni, da računalniki in vsa druga informacijsko-komunikacijska tehnologija omogočajo vsem zaposlenim (tudi vzgojiteljem), da lažje, hitreje ali učinkoviteje opravijo

nekateri naloge ali izvedejo aktivnosti, tudi dejavnosti. Otroci so pri tem lahko aktivno, pasivno ali pa zgolj posredno vključeni. Pri aktivnem vključevanju tehnologijo uporabljajo za izvedbo aktivnosti, kot so fotografiranje, snemanje, izobraževalne igre, razvijanje osnovne digitalne pismenosti, pri pasivnem jo uporabljajo za izvedbo dejavnosti, na primer poslušanje glasbenega posnetka, kot zvočno podlago ob petju pesmi, za predvajanje izobraževalnih videoposnetkov, snemanje poskusov za poznejše opazovanje in podobno.

V vrtcu uporabljamo digitalno tehnologijo za strokovno komunikacijo s sodelavci in za dogovarjanje s starši. Prav tako jo uporabljamo pri sodelovanju z drugimi vzgojno-izobraževalnimi institucijami in okoljem, z namenom doseganja ciljev, povezanih z načrtovanim delom. Ob uporabi digitalne tehnologije smo pozorni na prepoznavanje, izbiro in pripravo kakovostnih virov, ki jih potrebujemo pri svojem delu. Pomembno je tudi zavedanje pomena varne in odgovorne rabe digitalnih vsebin, ki vključuje spoštovanje avtorskih pravic in varovanje osebnih podatkov.

Pri svojem delu digitalno tehnologijo uporabljamo pri načrtovanju, izvedbi in refleksiji vzgojno-izobraževalnega dela. Digitalno tehnologijo smiselno uporabljam pri spremljanju in dokumentiranju dokazov na področju razvoja in učenja otrok (video in zvočni posnetki, fotografije, digitalni portfolio otroka idr.). Dokaze (digitalne) uporabljam za pogovore s starši, vrednotenje in načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela za posameznega otroka in skupino otrok, vrednotenje in samovrednotenje skupaj z otroki in evalvacijo ter refleksijo svojega dela. Največkrat uporabljam digitalno tehnologijo in ustrezne programe (Word, PPT, e-pošta, spletne učilnice, spletne aplikacije, spletna okolja idr.).

Kakšen pomen in mesto ima digitalna tehnologija v vrtcu?

Otroci kažejo velik interes za digitalna sredstva in njihovo uporabo, brez strahu jih preizkušajo in z njimi radi ustvarjajo. Običajno se sprašujem, kdaj otrokom predstaviti digitalno tehnologijo, predvsem v obliki tablic in pametnih telefonov, pa tudi računalnika. Glede na dejstvo, da živimo v družbi, ki uporablja veliko tehnoloških rešitev, še več pa jih namerava uvesti v prihodnosti, moramo tudi zaposleni v vrtcu ozavestiti, da ni smiselno, da bi otrokom popolnoma preprečili dostop do elektronskih naprav, a je pomembno, da se zavedamo škodljivih vplivov, ki jih uporaba teh naprav lahko ima na otrokov razvoj.

Odprtost kurikula zahteva avtonomnega strokovnega delavca, ki zna ustvarjati spodbudno učno in vzgojno okolje, v katero spada tudi smiselna upo-

raba digitalne tehnologije. V večini zapisanih načel *Kurikuluma za vrtce* najdemo povezave za uporabo sodobne tehnologije. V *Smernicah za uporabo digitalne tehnologije v vrtcu* (Usar in Jerše 2016) pa posebej izpostavljajo štiri načela, ki kažejo načine za uresničevanje ciljev, povezanih z uvajanjem porajajoče se digitalne pismenosti. To so *načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki* ter *načelo multikulturalizma, načelo spoštovanja zasebnosti in intimnosti, načelo sodelovanja s starši* in *načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti verbalizacije in drugih načinov izražanja*.

Prednosti uporabe digitalne tehnologije in spleta pri vzgojno-izobraževalnem delu

Ali je uporaba digitalne tehnologije smiselna? Ali prinese dodano vrednost k zastavljenim ciljem? Zagotovo, če si cilje določimo jasno in pregledno in če pri izbiri in pripravi vsebin ves čas mislimo na to, kaj je primerno za določeno starostno skupino otrok. Naša osredotočenost mora biti na sposobnosti skupine in posameznih otrok v njej, na otrokovem kognitivnem, jezikovnem, družbenem in čustvenem razvoju ter njegovih interesih v določenem starostnem obdobju. Pri tem ne smemo pozabiti, da je vsak otrok nekaj posebnega. Otroci se med seboj močno razlikujejo.

Ko izbiramo in pripravljamo digitalne vsebine za otroke, moramo že od vsega začetka oceniti, kako bo vsebina vplivala na otroke. Nujno potreben je premislek o tem, kako lahko z izbrano vsebino, aplikacijo ali storitvijo krepimo otrokovo samoza-

vest (otrok mora v varnem digitalnem okolju čim bolj samozavestno in neodvisno razvijati svoje spretnosti), kako pritegniti otrokovo pozornost (izbor vsebin, ki bodo otrokom všeč in jih bodo motivirale ter navdihnile), kako spodbuditi otroka in krepiti otrokovo radovednost in željo po znanju, kot tudi, kako bomo zagotovili varnost (ponudimo prostor, kjer otrokova varnost ne bo ogrožena in bo lahko otrok čim bolj varno raziskoval svet digitalne tehnologije).

Le tako v procesu poučevanja in učenja z digitalno tehnologijo povečamo motivacijo za učenje ter prispevamo k razvoju mišljenja, saj digitalna tehnologija podpira induktivno razmišljanje in spretnosti reševanja problemov.

Na spoznavnem področju uporaba tehnologije spodbuja osvajanje različnih konceptov, npr. razumevanje odnosov med deli in celoto, povezav med vzrokom in posledico, razvoj spoznavnih procesov, spomin, pozornost, spodbuja otrokovo radovednost in željo po odkrivanju. *Na govornem področju* digitalna tehnologija ponuja otrokom priložnosti za govor, razmišljanje, poslušanje in medsebojno komunikacijo in s tem širjenje besednega zaklada, obenem pa spodbuja učinkovito poslušanje, razlago, postavljanje vprašanj, podajanje navodil ter spodbuja razvoj komunikacijskih spretnosti in spretnosti audio-vizualne percepcije kot tudi spretnosti izražanja čustev. *Na psihomotoričnem področju* razvoja spodbuja razvoj koordinacije oko – roka. *Na področju razvoja socialnih sposobnosti* podpira otrokovo sposobnost izražanja čustev, kre-

pi samopodobo in samospoštovanje, razvija občutek za pripadnost, sprejemanje odločitev in dajanje predlogov, razvija občutek uspeha, nudi otrokom, da se zavedajo, da so napake del učenja, ponuja priložnosti konstruktivnega soočanja s težavami, nadgrajuje pro-socialne veščine, npr. nudenje pomoči, sodelovanje, delitev, empatija, zmožnost čakanja, da otrok pride na vrsto.

Zaključek

Digitalna tehnologija je že spremenila svet. Ker vse več otrok po vsem svetu uporablja splet, se vedno bolj spreminja otroštvo. Vpliv digitalne tehnologije na zdravje in srečo otrok je stvar, ki mora vzbujati vse večjo zaskrbljenost javnosti. Ključno vprašanje torej je, na kakšen način lahko predšolski otroci prihajajo v stik z napravami, da to ne bi imelo pomembnih negativnih posledic na njihov razvoj, ter ali obstajajo tudi prednosti uporabe digitalnih tehnologij v zgodnjem obdobju odraščanja. Na nas, odraslih, je odgovornost, da v zgodnjem obdobju odraščanja uporabo digitalnih tehnologij ustrezno omejimo ter da ponudimo le vsebine, primerne za otrokovo starost. Bojana Lobe, vodja slovenskega dela raziskave *Majhni otroci (0–8) in digitalne tehnologije*, pravi: »Majhnim otrokom primarno še vedno največ pomeni pozornost, stik, igra s starši in sovrstniki. Kljub temu da jih digitalne tehnologije na prvi pogled zelo fascinirajo, so jih v trenutku pripravljeni zamenjati za igro s sovrstniki, ali pa za igro in cartanje s starši«.

Obstajajo priporočila glede uporabe digitalne tehnologije predšolskih otrok glede na njihovo starost (Vir 1): *otroci, stari do 18 mesecev*, naj ne bi bili izpostavljeni kakršnikoli digitalni tehnologiji. *Otrokom, stari od 18 mesecev do 2 let*, lahko zmerno začnemo predstavljati novodobno tehnologijo s poudarkom na primernih programih in aplikacijah. *Otroci,*

stari 2–5 let, naj bi digitalno tehnologijo uporabljali do eno uro na dan, *otroci, starejši od 5 let*, naj bi digitalno tehnologijo uporabljali največ dve uri na dan.

Zato velja ohraniti posebno previdnost pri izpostavljanju digitalnim tehnologijam v predšolskem obdobju, saj gre za izjemo ranljivo in občutljivo obdobje za razvoj temeljnih življenjskih področij, ki se lahko razvijajo le ob ustreznih spodbudah iz okolja. Ob zavedanju vpliva, ki ga imajo današnji digitalni mediji na razvoj otrok in na potek našega vsakdanjega življenja, je pomembna stalna skrb za smiselno in kritično rabo digitalne tehnologije.

Pred digitalno tehnologijo sicer lahko bežite, uiti pa ji ne morete. Raje ustvarite načrt in uvedite pravila glede uporabe digitalne tehnologije ter tako zagotovite, da bo imela pozitiven vpliv na razvoj otroka (Gold 2015, 18–23).

Viri in literatura

- Kovačič, A. (2020). Na internetu že v vrtcu. Izobraževalni seminar o varni in odgovorni rabi interneta v vrtcu. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Gold, J. (2015): *Vzgoja v digitalni dobi*. Radovljica: Založba Didakta.
- Kalaš, I. (2010): Dejavniki uporabe izobraževalne tehnologije. V: A. Istenič Starčič (Ur). *Izobraževalna tehnologija in izgradnja avtentičnega učnega okolja* (str. 11–15). Znanstvena monografija: 1. izdaja. Ljubljana. Univerza v Ljubljani. Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. Pridobljeno: https://www.researchgate.net/profile/Andreja-IstencStarcic/publication/341871295_Izobrazevalna_tehnologija_in_izgradnja_avtenticnega_ucnega_okolja/links/5f774880299bf1b53e098302/Izobrazevalna_tehnologija_in_izgradnja_avtenticnega_ucnega_okolja.pdf
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Stritar, U. in Usar, K. (2012): *Nešmislna uporaba IK sredstev pri delu z otroki v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Usar, K. in Jerše, L. (2021): *Smernice za uporabo digitalne tehnologije v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Vir 1: Varni internet: Izobraževalna doživetja. Starševstvo v digitalni dobi. Pridobljeno 2. 3. 2023: <https://www.varniinternet.si/blog/121-starsevstvo-v-digitalni-dobi>

